

1. Facts & figures

Assistentiehond

- Een assistentiehond is **een hond die getraind** wordt om een **persoon met een beperking of ziekte te begeleiden** en de **zelfredzaamheid** van die persoon **te verruimen**.¹
- Honden verwerven **meer en meer een plaats** als ondersteuning voor personen met bepaalde **lichamelijke, medische en psychische aandoeningen**. Er zijn **verschillende types** assistentiehonden:²

Assistentiehond	Omschrijving taken
Blindengeleidehond	Een blindengeleidehond begeleidt een blind of zeer slechtziend persoon bij de verplaatsingen buitenshuis. De hond fungeert als een mobiliteitshulpmiddel. De hond ontwijkt obstakels, geeft niveauverschillen aan en zoekt oriëntatiepunten zoals een zebrapad, een deur of trap.
Hulphond	Een hulphond assisteert een persoon met een motorische beperking, vaak een rolstoelgebruiker. Een hulphond heeft als specifieke taak de autonomie en de zelfredzaamheid van de persoon te bevorderen. De hond raapt bijvoorbeeld spullen, opent en sluit deuren en kasten, brengt medicijnen of de telefoon aan, helpt kledingstukken aan- of uittrekken, haalt hulp in noodsituaties ...

Hoorhond	Een hoorhond helpt mensen met een auditieve beperking. De hond maakt de persoon attent wanneer iemand aan de deur belt, wanneer een sms ontvangen wordt, wanneer de kookwekker afloopt, een kind huilt... De hond kan ook een signaal geven als er gevaar dreigt, bijvoorbeeld bij rookalarm gaat de hond in een bepaalde houding liggen.
Epilepsiehond	Een epilepsiehond is opgeleid om mensen met epilepsie bij te staan. De hond stelt handelingen wanneer de persoon een epileptische aanval krijgt (bijvoorbeeld een alarmknop induwen, de persoon wakker maken, de telefoon of medicatie brengen). Wanneer de hond een aanval voelt aankomen, verwittigt die de persoon zodat die zich naar een veilige omgeving kan verplaatsen en zodat een val vermeden wordt.
Diabeteshond	Een diabeteshond is specifiek opgeleid voor mensen met diabetes of suikerziekte. De hond meldt wanneer het suikergehalte te hoog of te laag is waardoor de persoon op tijd het suikergehalte kan meten, zo nodig insuline kan spuiten en een coma kan voorkomen.

Autismehond	Een autismehond assisteert een persoon met autisme. Deze hond heeft als specifieke taak de zelfredzaamheid en zelfstandigheid van de persoon met autisme te ondersteunen zodat die persoon zelfstandiger kan deelnemen aan de maatschappij.
Posttraumatische stressstoornishond	Een posttraumatische stressstoornishond helpt een persoon met PTSS omgaan met zijn symptomen. De hond biedt emotionele ondersteuning, veiligheid en stabiliteit in verschillende situaties waarin PTSS-symptomen uitgelokt worden.

- **Autismehonden** nemen **uiteenlopende taken** op die afhankelijk zijn van de probleemactiviteiten, noden en wensen van de persoon. De vraag naar autismehonden komt **steeds vaker** voor.³

Autismehond	Omschrijving taken
Lichaamssignalen en overprikkeling herkennen, signaleren, reduceren en vermijden	De hond biedt troost en zorgt voor reductie van angst en stress door bijvoorbeeld de kop op de schoot te leggen of op de benen te gaan liggen en zo de persoon tot rust te brengen. De hond begeleidt de persoon bij overmatige stress naar een rustigere omgeving.
Sociale interactie bevorderen	De hond zorgt voor een toegankelijk gespreksonderwerp waardoor contacten gelegd kunnen worden.
Structuur en routine bieden	De hond zorgt voor een vaste dagstructuur. Dat brengt rust en stabiliteit en vermindert de kans op isolatie doordat de persoon zich buitenshuis begeeft.

Begeleiding en ondersteuning bieden op verplaatsing, op openbare en/of drukke plaatsen om overprikkeling te vermijden en zelfzekerheid te verhogen

De aanwezigheid van de hond zorgt voor een veilig gevoel en zorgt voor meer zelfzekerheid. De hond bewaakt de fysieke ruimte of leidt de persoon weg uit drukke situaties, zoekt een uitgang in een drukke menigte en vermijdt zo overprikkeling.

Geattesteerde assistentiehond

- De **Cel Machtiging Assistentiehondenscholen** (CelMA) staat in voor de **machtiging van assistentiehondenscholen**. Dit zijn assistentiehondenscholen die kwaliteitsvolle opleidingen aanbieden en voldoen aan alle vereisten van de Vlaamse regelgeving inzake het decreet van assistentiehonden. Enkel de gemachtigde scholen mogen hun opgeleide assistentiehonden **de titel en het certificaat van geattesteerde assistentiehond** toekennen.⁴
- Er zijn **een tiental gemachtigde assistentiehondenscholen** erkend door Cel MA; waarbij elke school vaak focust op bepaalde types assistentiehonden.⁵ Voor concrete en actuele gegevens van de gemachtigde scholen verwijzen we naar de website [Gemachtigde scholen | \(celma.be\)](https://celma.be).

In België is er nog geen gemachtigde assistentiehondenschool die posttraumatische stressstoornishonden opleidt. Er zijn wel twee gemachtigde scholen in Nederland. Eén school (KNGF Geleidehonden) leidt de honden enkel op voor ex-geüniformeerden (ex-militairen, ex-politieagenten ...). Bij de andere school (Stichting

Bultersmekke) leidt de cliënt een eigen hond op tot assistentiehond met coaching en begeleiding van de hondenschool.⁶

- Enkel geattesteerde assistentiehonden die opgeleid zijn door een gemachtigde assistentiehondenschool hebben **recht op toegang tot publieke plaatsen**, rekening houdend met de wettelijke uitzonderingen vastgelegd in het Vlaams decreet (operatiekwartieren, IC-afdelingen, verkoeverkamers, verloskamers, onco-hematologie, lokalen waar invasieve handelingen plaatsvinden, hemodialyse- en brandwondeneenheden). Geattesteerde assistentiehonden die opgeleid zijn door een gemachtigde assistentiehondenschool mogen **niet geweigerd worden**. Het weigeren van recht op toegang is een politionele bevoegdheid en gaat gepaard met een geldboete.⁷
- Een assistentiehond opleiden is een **intensieve aangelegenheid** van ongeveer twee jaar. **De prijs** varieert van school tot school, maar komt **gemiddeld op een waarde van 43.500 euro**.⁸

Tegemoetkoming assistentiehonden

- Het **Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap** (VAPH) kan personen, die erkend zijn als persoon met een handicap door het VAPH, voorzien in een financiële tegemoetkoming. Het VAPH **beoordeelt telkens of de gevraagde tegemoetkoming** in verhouding staat tot de noodzaak, gebruiksfrequentie, doelmatigheid en werkzaamheid van het gevraagde hulpmiddel, met name de assistentiehond.⁹
- Het VAPH voorziet **enkel een tegemoetkoming voor geattesteerde assistentiehonden** die opgeleid zijn bij **een gemachtigde assistentiehondenschool**. Een assistentiehond die op verschillende openbare plaatsen (bv. restaurant, winkel, school ...) zou kunnen worden geweigerd, wordt niet als een doelmatige oplossing voor de persoon met een handicap beschouwd.¹⁰

- De aanvraag valt onder het **domein van de Individuele Materiële Bijstand (IMB)**, met name hulpmiddelen. Alle aanvragen worden **dossier per dossier** beoordeeld. Aanvragen voor blindengeleidehonden, hulphonden en hoorhonden verlopen via de **standaardprocedure van de refertelijst**.¹¹ Aanvragen voor andere types assistentiehonden zoals autismehonden, posttraumatische stressstoornishonden, epilepsiehonden en diabeteshonden zijn momenteel niet opgenomen in de refertelijst maar zijn daarom niet uitgesloten van een mogelijke tegemoetkoming. Dergelijke aanvragen verlopen via de **bijzondere procedure** en worden beoordeeld door de **Bijzondere Bijstandscmissie**.¹²
- Een eerste aanvraag voor een tegemoetkoming voor een assistentiehond verloopt steeds via een **erkend multidisciplinair team** (MDT). Zij staan in voor de opmaak van een adviesrapport waarin zij ondermeer de probleemactiviteiten van de persoon in kaart brengen, beschrijven welke assistentie of hulpmiddelen al geprobeerd werden en waarom die niet meer voldoen. Er wordt ook concreet beschreven bij welke vermelde probleemactiviteiten de assistentiehond zal helpen (Welke taken zal de hond opnemen, hoe vaak, in welke situaties, ...?). Het VAPH neemt **een principiële beslissing**. Bij een goedkeuring volgt de uitbetaling na de ontvangst van de factuur en de nodige attesten.¹³

Niet-geattesteerde assistentiehonden en therapiedieren

- Naast de gemachtigde assistentiehondenscholen zijn er **in Vlaanderen tal van verenigingen die honden en andere dieren** (met name katten, konijnen, cavia's, vogels en zelfs paarden) opleiden tot **assistentiehonden en therapiedieren** om emotionele, sociale en cognitieve ondersteuning te bieden aan mensen in verschillende omgevingen. De honden worden het meest gebruikt vanwege hun natuurlijke affiniteit met mensen en hun vermogen om een kalmerende invloed uit te oefenen.
- Getrainde assistentiehonden en therapiedieren van niet-gemachtigde assistentiehondenscholen **vallen niet onder het decreet houdende de toegankelijkheid van publieke plaatsen** voor personen met een assistentiehond. Ook al ontvangen deze dieren een certificaat en een hesje of harnas als hulpdier van de vereniging, ze hebben **geen recht op toegang tot publieke plaatsen**.

Redelijke aanpassingsplicht

- Conform Artikel II.276, §3 van de Codex Hoger Onderwijs hebben hogescholen en universiteiten de verplichting om drempels, die studenten met een functiebeperking tijdens hun studie ervaren, te overbruggen met **redelijke aanpassingen**. Elke instelling is gehouden aan **non-discriminatie en de redelijke aanpassingsplicht** ten aanzien van studenten met een functiebeperking.¹⁴ Dit betekent dat ze de plicht heeft om de ondersteuningsbehoeften van studenten met een functiebeperking systematisch in kaart te brengen via een objectief **needs assessment**. Het betreft een handelingsgerichte analyse van de ondersteuningsbehoeften van de student en beïnvloedende omgevingskenmerken. Zo kunnen noodzakelijke redelijke aanpassingen objectief worden geïdentificeerd. Het weigeren van redelijke aanpassingen wordt als discriminatie beschouwd en

moet grondig worden gemotiveerd. Studenten kunnen een beroep aantekenen tegen het weigeren van redelijke aanpassingen.¹⁵

- **Toegang bieden aan een assistentiehond en/of therapiedier** kan beschouwd worden als een redelijke aanpassing. Volgend onderscheid is relevant:
 - **Geattesteerde assistentiehonden die opgeleid zijn bij een gemachtigde school** hebben **recht op toegang**. Dat betekent dat ze onbeperkt toegang krijgen tot publieke plaatsen zoals **hogescholen, universiteiten en stageplaatsen**. Wettelijke uitzonderingen zijn vastgelegd in het Vlaams decreet en omvatten operatiekwartieren, IC-afdelingen, verkoevertkamers, verloskamers, onco-hematologie, lokalen waar invasieve handelingen plaatsvinden, hemodialyse- en brandwondeneenheden.
 - Wat betreft **assistentiehonden en therapiedieren die niet zijn opgeleid en geattesteerd door een gemachtigde school, kiest elke onderwijsinstelling in principe zelf of ze een niet-geattesteerde assistentiehond** (en bij uitbreiding andere therapiedieren) **toelaten of niet**. In het kader van de redelijke aanpassingsplicht is de hogeschool en universiteit evenwel gebonden aan het **uitvoeren van een needs assessment**, wat impliceert dat ze de vraag van de student steeds moet onderzoeken en een weigering steeds moet motiveren. In ‘aandachtspunten en tips’ worden richtlijnen geformuleerd.

Enkele feiten en cijfers

- **Het VAPH ontvangt jaarlijks een 50-tal aanvragen voor tegemoetkomingen assistentiehonden.** Dit betreft voornamelijk blindengeleidehonden (30-tal) en hulphonden (15-tal). Hoorhonden, autismehonden en epilepsiehonden worden beperkt aangevraagd

(gemiddeld 2-tal per jaar per type). Het VAPH heeft nog geen aanvragen ontvangen voor posttraumatische stressstoornishonden en diabeteshonden.¹⁶

- Zowel **het aantal aanvragen aan hogescholen en universiteiten voor geattesteerde honden van gemachtigde assistentiehondenscholen als het aantal aanvragen van niet-geattesteerde assistentiehonden en/of therapiedieren blijven beperkt**. Er werden de voorbije twee jaar over alle instellingen heen slechts een zestal aanvragen voor assistentiehonden en/of therapiedieren van niet-gemachtigde assistentiehondenscholen gesteld. Deze aanvragen waren gekoppeld aan medische vragen (nachtblindheid, oncologie) en/of vragen voor emotionele, sociale en cognitieve ondersteuning (autisme en posttraumatische stressstoornis). Drie aanvragen werden goedgekeurd, omdat de opleiding en veiligheid voldoende kon worden gestaafd en het ook duidelijk was dat de hond noodzakelijk was voor het bevorderen van de zelfredzaamheid en het veiligheidsgevoel van de desbetreffende studenten. Drie aanvragen kregen geen gevolg, omdat enerzijds de behandelende psychiaters de noodzaak tot het meebrengen van de hond/het dier niet onderschreven en/of de student voor de hond geen documenten van opleiding en/of maatschappelijk aanvaardbaar gedrag kon voorleggen (zie verdere criteria *needs assessment*). Toegang voor andere therapiedieren op de campus werd afgewezen. Een beperkt aantal instellingen heeft een initiatief voor emotional support dieren (klein huisdier, geen hond) in de studentenhuisvestingscontext. Hierbij is het statuut van een functiebeperking doorgaans een vereiste.¹⁷

2. Aandachtspunten en tips

Needs assessment

- Het is belangrijk om in het *needs assessment* met de student in te zoomen op de noden met betrekking tot de assistentiehond. Volgende vragen kunnen ondersteunend zijn om hierover in dialoog te gaan met de student:
 - Wat is de aard van de functiebeperking? Over welk type assistentiehond beschikt de student? Door welke school werd de hond opgeleid? Betreft het een geattesteerde assistentiehond? Dit kan gecheckt worden via [Verificatie | \(celma.be\)](https://celma.be)
 - Wat zijn de probleemactiviteiten die de student ervaart in het dagelijks leven? Hoe biedt de assistentiehond hulp bij de vermelde probleemactiviteiten? Welke taken neemt de hond precies op? Hoe vaak? In welke situaties? Zijn er ook andere hulpmiddelen die worden ingezet?
 - Wat zijn de probleemactiviteiten die de student ervaart (of denkt te ervaren) aan de hogeschool of universiteit? Voor welke onderliggende noden/probleemactiviteiten zou de hond meekomen naar de campus/les/stage? Kan er hierbij het onderscheid gemaakt worden in praktijklessen en hoorcolleges? Zijn er ook andere hulpmiddelen die zullen worden ingezet?

- Als de student over een **niet-geattesteerde assistentiehond** beschikt, zijn **volgende criteria zinvol** om de toegang van de hond te overwegen:
 - De student bezorgt **documentatie over zijn/haar functiebeperking** en een **medisch/therapeutisch advies** van de bevoegde expert betreffende de voorziene probleemactiviteiten en de noodzaak/doelmatigheid van de hond als hulpmiddel.
 - De hond is geslaagd voor een **opleiding tot assistentiehond**. Het opleidingscentrum levert een schriftelijk bewijs en informatie aan met betrekking tot de gevolgde opleiding.
 - De hond is **geslaagd voor de MAG-test** (Maatschappelijk Aanvaardbaar Gedrag). Het opleidingscentrum levert hiertoe een schriftelijk bewijs aan en **bevestigt schriftelijk dat de hond veilig is voor omstaanders en kan omgaan met grote studentengroepen**. Dit betekent dat de hond gesocialiseerd is en zich niet laat afleiden door soortgenoten, andere dieren, lawaai, geuren, grote groepen, betrouwbaar is tegenover andere personen, langdurig stil en rustig kan blijven en beschikt over zelfbeheersing.
 - De hond is **uiterlijk herkenbaar als assistentiehond** via een hesje.
 - De student sluit **een familiale verzekering** af.

Communicatie met lesgevers, studenten en stageplaatsen

- **Communiqueer samen met de student aan lesgevers, medestudenten en kotstudenten dat er een assistentiehond aanwezig zal zijn en hoe de hond herkenbaar zal zijn.**

Focus op volgende inhoud:

- Licht toe wat de functie van de assistentiehond is en welke handelingen de hond eventueel als hulp zal bieden bij probleemactiviteiten.
 - Maak concrete afspraken op vlak van omgang met de hond, veiligheid, hygiëne ... Benadruk dat de student de enige baas is van de assistentiehond. Wanneer een assistentiehond zijn hesje of harnas draagt, is hij aan het werk of bezig met zijn training. De hond moet de aandacht bij de student houden en mag dus niet afgeleid worden. Om de activiteiten voor de student te kunnen blijven uitvoeren, is het noodzakelijk dat de omgeving de hond zoveel mogelijk negeert en dus niet gaat verzorgen, aaien, commando's geven ...
 - Ga in overleg over vragen of bezorgdheden zoals angst ten aanzien van honden of zware allergieën met het doel om samen tot een passende oplossing te komen.
- **Ga samen met de student in overleg met de stageplaats over de redelijke aanpassingen en de assistentiehond.** Instellingen hoger onderwijs en stageplaatsen hebben elk vanuit hun specifieke relatie en overeenkomst met de student de verplichting om studenten met een functiebeperking te ondersteunen. Deze ondersteuning omvat het overbruggen van drempels die zij tijdens de stage ervaren, door middel van redelijke aanpassingen. Het is

belangrijk dat de instelling en de stageplaats tot een akkoord komen over de redelijke aanpassingen, zodat de student de noodzakelijke ondersteuning krijgt.¹⁸ Focus op volgende inhoud:

- Licht voor aanvang van de stage de nood aan een assistentiehond toe, wat de functie van de assistentiehond is en welke handelingen de hond eventueel als hulp zal bieden bij probleemactiviteiten.
- Maak concrete afspraken op vlak van omgang met de hond, veiligheid, hygiëne ...
- Benadruk dat de student de enige baas is van de assistentiehond. Wanneer een assistentiehond zijn hesje of harnas draagt, is hij aan het werk of bezig met zijn training. De hond moet de aandacht bij de student houden en mag dus niet afgeleid worden. Om de activiteiten voor de student te kunnen blijven uitvoeren, is het noodzakelijk dat de omgeving de hond zoveel mogelijk negeert en dus niet gaat verzorgen, aaien, commando's geven ...
- Ga in overleg over vragen of bezorgdheden zoals angst ten aanzien van honden of zware allergieën met het doel om samen tot een passende oplossing te komen.

Meer weten?

- De [website van CelMA](#) biedt een overzicht van de gemachtigde assistentiehondenscholen en biedt ook de mogelijkheid om te verifiëren of een assistentiehond geattesteerd is.
- De hulpmiddelenfiches van het VAPH bieden meer informatie over de [geleidehond voor blinden](#), de [hoorhond](#) en de [hulphond](#).
- [Assistentiehonden: aandachtspunten, opleiding en wetgeving | VAPH](#)
- Decreet houdende de toegankelijkheid van publieke plaatsen voor personen met een assistentiehond van 20 maart 2009
- [Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de regels inzake de attestatie van assistentiehonden](#) van 29 maart 2013
- [Fanne en toto: een onafscheidelijk koppel](#) inspirerende casus Thomas More. De hond werd de mascotte van de opleiding en kreeg op het einde van de opleiding ook een IT-diploma.
- [Nora en haar therapiehond Vita als lichtpuntje in het donker](#) inspirerende casus van studente Thomas More.

Referenties

- 1 VAPH (2023). De opleiding en de tegemoetkoming voor assistentiehonden. Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding.
- 2 VAPH (2023). De opleiding en de tegemoetkoming voor assistentiehonden. Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding.
Belgian Assistance Dog Federation (2023). Wat is een assistentiehond?
- 3 VAPH (2024). Afstemmingsoverleg SIHO/VAPH over de assistentiehonden.
- 4 Decreet houdende de toegankelijkheid van publieke plaatsen voor personen met een assistentiehond 20 maart 2009
- 5 VAPH (2023). De opleiding en de tegemoetkoming voor assistentiehonden. Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding.
- 6 VAPH (2024). Afstemmingsoverleg SIHO/VAPH over de assistentiehonden.
- 7 Decreet houdende de toegankelijkheid van publieke plaatsen voor personen met een assistentiehond 20 maart 2009
- 8 Belgian Assistance Dog Federation (2023). Wat is een assistentiehond?
- 9 VAPH (2023). De opleiding en de tegemoetkoming voor assistentiehonden. Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding.
- 10 VAPH (2024). Afstemmingsoverleg SIHO/VAPH over de assistentiehonden.
- 11 De hulpmiddelenfiches van het VAPH bieden meer informatie over de geleidehond voor blinden, de hoorhond en de hulphond.
- 12 VAPH (2024). Afstemmingsoverleg SIHO/VAPH over de assistentiehonden.
- 13 VAPH (2024). Afstemmingsoverleg SIHO/VAPH over de assistentiehonden.
- 14 Art. II.276., §3 Codex Hoger Onderwijs Besluit van de Vlaamse Regering van 11 oktober 2013 tot codificatie van de decretale bepalingen betreffende het hoger onderwijs, BS 27 februari 2014 (Codex Hoger Onderwijs)
- 15 Steunpunt Inclusief Hoger Onderwijs (2017). Leidraad Ondersteuningsmodel inclusief hoger onderwijs: van beleid naar praktijk. Gent: SIHO
- 16 VAPH (2023). De opleiding en de tegemoetkoming voor assistentiehonden. Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding.
VAPH (2024). Afstemmingsoverleg SIHO/VAPH over de assistentiehonden.
- 17 Overleg aanspreekpunten inclusie SIHO april 2024
Emotional support animal op kot: Voel je goed op kot - Stuvo - Op kot (kuleuven.be)
<https://www.kuleuven.be/stuvo/kot/zoeken/welk-kot/voel-je-goed-op-kot>
- 18 Steunpunt Inclusief Hoger Onderwijs (2019). Leidraad Op stage met een functiebeperking: van beleid naar praktijk. Gent: SIHO